

SISUKORD

1. Käänded
2. Mitmuse nimetava ja omastava käände vormide moodustamine
3. *i*-mitmus
4. Käändsõnade tüüpe
5. Omastav kääne
6. Osastav kääne
7. Reksioonid
8. Sihitise käänded
9. Tegusõnu, mis nõuavad sihitist osastavas käändes
10. Kohakäänded
11. Tagasõnad
12. Isikuliste asesõnade käänamine
13. Sõnade *keegi* ja *miski* käänamine
14. Põhiarvsõnade käänamine
15. Järgarvsõnade käänamine
16. Omadussõnade keskvärre ja ülivõrre
17. Määrsõnad ja määrsõnade võrdlusastmed
18. Tegusõnade tüüpe
19. *ma-* ja *da-*infinitiiv
20. Lihtminevik
21. Täisminevik
22. Ennemindevik
23. Käskiv kõneviis
24. Tingiva kõneviisi olevik
25. Tingiva kõneviisi minevik
26. *v-*vorm ja *nud-*vorm
27. *tav-*vorm ja *tud-*vorm
28. *tud-*vormi moodustamine
29. Umbisikuline tegumood
30. *mine-*vorm
31. Modaalverbid *saama*, *võima*, *tohtima*, *suutma*
32. Tegevuse põhjustamist näitavad tegusõnad
33. Liikumisverbid
34. *mas-*vorm, *mast-*vorm, *mata-*vorm
35. *des-*vorm
36. Võõrnimedede kirjutamine
37. Sidendid

GRAMMATIKALISA 1

KÄÄNDED

Kääne ja küsimus	Käänevorm ainsuses	Käänevorm mitmuses
Nimetav <i>kes? mis?</i>	see hea kaaslane	need head kaaslased
Omastav <i>kelle? mille?</i>	selle hea kaaslase	nen/ de hea/ de kaaslas/ te
Osastav <i>keda? mida?</i>	seda head kaaslasi	ne id hä id kaaslas i
Sisseütlev <i>kellesse? millesse?</i>	sellesse heasse kaasla(se)sse	nen/de/ sse hea/de/ sse kaaslas/te/ sse
Seesütlev <i>kelles? milles?</i>	selles heas kaaslases	nen/de/ s hea/de/ s kaaslas/te/ s
Seestütlev <i>kellest? millest?</i>	sellest heast kaaslase st	nen/de/ st hea/de/ st kaaslas/te/ st
Alaleütlev <i>kellele? millele?</i>	sellele heale kaaslase le	nen/de/ le hea/de/ le kaaslas/te/ le
Alalütlev <i>kellel? millel?</i>	sellel heal kaaslase l	nen/de/ l hea/de/ l kaaslas/te/ l
Alaltütlev <i>kellelt? millelt?</i>	sellelt healt kaaslase lt	nen/de/ lt hea/de/ lt kaaslas/te/ lt
Saav <i>kelleks? milleks?</i>	selleks heaks kaaslase ks	nen/de/ ks hea/de/ ks kaaslas/te/ ks
Rajav <i>kelleni? milleni?</i>	selle_ hea_ kaaslase ni	nen/de_ hea/de_ kaaslas/te/ ni
Olev <i>kellena? millena?</i>	selle_ hea_ kaaslase na	nen/de_ hea/de_ kaaslas/te/ na
Ilmaütlev <i>kelleta? milleta?</i>	selle_ hea_ kaaslase ta	nen/de_ hea/de_ kaaslas/te/ ta
Kaasaütlev <i>kellega? millega?</i>	selle_ hea_ kaaslase ga	nen/de_ hea/de_ kaaslas/te/ ga

Kõik käänded alates sisseütlevast moodustatakse järgmiselt: omastav kääne + vastav käändelõpp.

Nimisõnal (nt *kaaslane*), omadussõnal (nt *hea*) ja asesõnal (nt *see*) on üldjuhul samad lõpud. Nelja viimase käände puhul on käändelõpp ainult nimisõnal, nimisõna ees olev omadussõna ja asesõna on omastava käände vormis.

GRAMMATIKALISA 2

MITMUSE NIMETAVA JA OMASTAVA KÄÄNDE VORMIDE MOODUSTAMINE

Mitmuse nimetava käände vorm moodustatakse ainsuse omastavast käändest, millele lisatakse **-d**.

Mitmuse omastav kääne moodustatakse ainsuse osastavast käändest.

Kui ainsuse osastava käände lõpus on **täishäälik** või **-d**, siis on mitmuse omastava käände lõpus **-de**, nt *sõpra* → *sõprade*; *head* → *heade*.

Kui ainsuse osastava käände lõpus on **-t**, siis on mitmuse omastava käände lõpus üldjuhul **-te**, nt *inimest* → *inimeste*.

Ainsus		Mitus	
Nimetav	sõber	Nimetav	sõbr d
Omastav	sõbra	Omastav	sõpr ade
Osastav	sõpra		

Ainsus		Mitus	
Nimetav	hea	Nimetav	head
Omastav	hea	Omastav	head e
Osastav	head		

Ainsus		Mitus	
Nimetav	inimene	Nimetav	inimes d
Omastav	inimese	Omastav	inimest e
Osastav	inimest		

NB! Erandlikult on mõnedel sõnadel, mille ainsuse osastava lõpus on **-t**, mitmuse omastava lõpus **-de**.

Ainsus		Mitus	
Nimetav	auto	Nimetav	aut d
Omastav	auto	Omastav	aut ode
Osastav	autot		

Samamoodi käänduvad veel sõnad *foto*, *disko*, *jope*, *kõne*, *firma*, *roosa*, *lilla*, *tubli*, *sõbranna*, *tütar*, *küünal*, *aken* jt.

NB! Sõnade puhul, mille ainsuse omastava lõpus on **-me**, moodustatakse mitmuse omastav erandlikult ainsuse omastavast, nt *võtme* → *võtmete*.

Ainsus		Mitus	
Nimetav	võti	Nimetav	võt med
Omastav	võt me	Omastav	võt mete
Osastav	võt it		

GRAMMATIKALISA 3

I-MITMUS

Lisaks *de/te*-tunnusega mitmusele (vt grammatikalisa 1 ja 2) on paljude sõnade puhul võimalik paralleelselt kasutada ka *i*-mitmust.

i-mitmust saab moodustada sõnadest, mille mitmuse osastava lõpp on **-id**. Käändelõpp liidetakse mitmuse osastava tüvele, nt *uisutaja/id* → *uisutaja/i/le*.

GRAMMATIKALISA

i-mitmust ei kasutata nelja viimase käände puhul.

i-mitmust kasutatakse rohkem kirjalikes tekstides.

Kääne ja küsimus	Käänevorm
Osastav <i>keda? mida?</i>	uisutajaid
Sisseütlev <i>kellesse? millesse?</i>	uisutajaisse
Seesütlev <i>kelles? milles?</i>	uisutajais
Seestütlev <i>kellest? millest?</i>	uisutajaist
Alaleütlev <i>kellele? millele?</i>	uisutajaile
Alalütlev <i>kellel? millel?</i>	uisutajail
Alaltütlev <i>kellelt? millelt?</i>	uisutajailt
Saav <i>kelleks? milleks?</i>	uisutajaiks

GRAMMATIKALISA 4

KÄÄNDSÕNADE TÜÜPE

Eesti keelele on iseloomulik, et sõna eri vormides võivad toimuda häälikumuutused.

Kõige sagedamini muutuvad häälikud *k, p, t* ja *g, b, d*.

Kui häälikumuutused toimuvad käändsõnades, siis on muutuv häälik ühesugune tavaliselt nimetavas ja osastavas käändes, omastav aga erineb neist.

Sõnatüüpe, milles toimuvad häälikumuutused

Nimetav	Omastav	Osastav
1.		
rokk	roki	rokki
tipp	tipu	tippu
kott	koti	kotti
2.		
breik	breigi	breiki
kaup	kauba	kaupa
tort	tordi	torti
3.		
viga	vea	viga
luba	loa	luba
tõde	tõe	tõde
4.		
leib	leiva	leiba

5.		
selg	selja	selga
6.		
kask	kase	kaske
koht	koha	kohta
7.		
vend	venna	venda
kuld	kulla	kulda
kord	korra	korda
8. NB!		
rahulik	rahuliku	rahulikku
ajakirjanik	ajakirjaniku	ajakirjanikku
9. NB!		
sõber	sõbra	sõpra
puder	puddu	putru

Nimetav	Omastav	Osastav
10.		
lõke	lõkke	lõket
kokkulepe	kokkuleppe	kokkulepet
mõte	mõtte	mõtet
11.		
tõlge	tõlke	tõlget
saabas	saapa	saabast
saade	saate	saadet

12.		
varas	varga	varast
riie	riide	riiet
ehe	ehte	ehet
13.		
varvas	varba	varvast
14.		
kinnas	kinda	kinnast
kallas	kalda	kallast
varras	varda	varrast

Veel mõned sõnatüübid

Nimetav	Omastav	Osastav
15.		
naaber	naabri	naabrit
reegel	reegli	reeglit
16.		
inimene	inimese	inimest
roheline	rohelise	rohelist
17.		
lusikas	lusika	lusikat
vaimukas	vaimuka	vaimukat
18.		
nimi	nime	nime

19.		
meri	mere	merd
tuli	tule	tuld
20.		
hele	hele da	hele dat
tume	tume da	tume dat
jahe	jahe da	jahe dat
21.		
võti	võt me	võt it
tase	tas eme	tas et
ese	es eme	es et

GRAMMATIKALISA 5

OMASTAV KÄÄNE

Ainsuse omastav käänne on käändsõna teine põhivorm, mis on sõnastikes esitatud sõna järel teisel kohal.

Ainsuse omastava käänne lõpus on alati täishäälik.

Mitmuse omastava käänne lõpus on *-te* või *-de* (vt grammatikalisa 2).

Omastav käänne:

- Näitab kuuluvust, nt **sõbra** auto, **kaaslase** nimi; **sõprade** autod, **kaaslaste** nimed.
- Esineb liitsõna osana, nt **sõbrapäev**, **lasteaed**.
- On aluseks teiste käännete moodustamisel, nt **sõbral**, **sõbrale**, **sõbraga**; **sõpradel**, **sõpradel**, **sõpradega**.
- Esineb koos kaassõnadega, nt **sõbra juures**, **sõbra jaoks**; **sõprade juures**, **sõprade jaoks**.
- Näitab tegevuse tulemust (**NB!** ainult ainsuse omastav), nt *leidsin endale sõbra*, *sõin koogi ära* (vt grammatikalisa 8).

GRAMMATIKALISA 6

OSASTAV KÄÄNE

Ainsuse osastav käänne on käändsõna kolmas põhivorm, mis on sõnastikes esitatud sõna järel kolmandal kohal.

Mõnikord on sõnastikes antud ka mitmuse osastava vorm (sõna järel neljandal kohal).

Tavaliselt on ainsuse osastava käänne lõpus

-t (tavaliselt pikemate sõnade puhul),

-d (ühesilbiliste sõnade puhul, mis lõpevad kahe täishäälikuga),

täishäälik (*-i*, *-e*, *-a*, *-u*) (lühemate sõnade puhul).

Mitmuse osastava käänne lõpus võib olla

-id (tavaliselt siis, kui ainsuse osastava lõpus on *-t*),

-sid, täishäälik (*e*, *i*, *u*)

Ainsuse osastava lõpus → Mitmuse osastava lõpus

-i → *-e*

-e → *-i*

Ainsuse osastava lõpus → Mitmuse osastava lõpus

-u → *-e*

-a → *-e*, *-i*, *-u*

Ainsuse nimetav, ainsuse omastav (kes? mis? kelle? mille? missugune?)	Ainsuse osastav (keda? mida? missugust?)	Mitmuse osastav (keda? mida? missuguseid?)
---	--	--

1.		
kodumasin, -a	kodumasin at	kodumasin aid
leping, -u	leping ut	leping uid
kampsun, -i	kampsun it	NB! kampsun eid
lennuk, -i	lennuk it	NB! lennuk eid

2.		
töö, -	töö d	töö id
puu, -	puu d	puu id
hea, -	hea d	NB! hea id
3.		
meditsiinili/ne, -se	meditsiinil ist	meditsiinil isi
tehniline/ne, -se	tehnil ist	tehnil isi
luuletus, -e	luulet ust	luulet usi
tellimus, -e	tellim ust	tellim usi
keel, -e	keel t	keel i

GRAMMATIKALISA

Ainsuse nimetav, ainsuse omastav (kes? mis? kelle? mille? missugune?)	Ainsuse osastav (keda? mida? missugust?)	Mitmuse osastav (keda? mida? missuguseid?)
4.		
auto, -	autot	autosid
foto, -	fotot	fotosid
5.		
pidu, peo	pidu	pidusid
lugu, loo	lugu	lugusid
6.		
ema, -	ema	emasid
isa, -	isa	isasid
tädi, -	tädi	tädisid
onu, -	onu	onusid

7.		
pill, -i	pilli	pille
klient, kliendi	klienti	kliente
8.		
tants, -u	tantsu	tantse
9.		
lehe/külg, -külje	lehekülge	lehekülgi
10.		
pikk, pika	pikka	pikki
kaup, kauba	kaupa	kaupu
aed, aia	aeda	aedu
muna, muna	muna	mune

Osastav kääne esineb:

1. Koos eitusega, nt *mul ei ole head sõpra, mul ei ole häid sõpru; ma ei leidnud seda raamatut, ma ei leidnud neid raamatuid, ma ei söö seda kooki ära, ma ei söö neid kooke ära.*
2. Koos arvsõnadega (v.a üks) (**NB!** ainsuse osastav), nt *mul on kaks head sõpra, mul on kakskümmend head sõpra.*
3. Koos sõnadega, mis väljendavad mõotu või kogust, nt *pudel mahla, karp komme.*
4. Ebamäärase hulga väljendajana koos sõnadega *vähe, natuke, palju* ja tegusõnaga *olema*, nt *mul on natuke aega, mul on palju sõpru, kas sul on paberit? kas teil on siniseid pluuse? meil on rohelisti pluuse.*
5. Kestva tegevuse näitajana, nt *ma loen raamatut, ma loen raamatuid, ma söön kooki, ma söön kooke*, sh alati koos teatud tegusõnadega (vt grammatikalisid 8 ja 9).

GRAMMATIKALISA 7

REKTSIOONID

Tihti määrab tegusõna, millises käändes on teised temaga koos esinevad sõnad. Seda nähtust nimetatakse reksiooniks.

Järgnevas tabelis on esitatud mõned tegusõnad koos küsimustega, millele peavad vastama nendega koos esinevad sõnad.

Kui sõna juures on **!**, tähendab see, et sõna nõuab eesti keeles teist küsimust kui vene keeles.

Küsimused	Tegusõnad
keda? mida?	aitama (!), uskuma (!), usaldama (!), imetlema (!), eelistama, hoiatama, kahtlustama, kaitsma, kartma, kiitma, kuulama, kohtama, märkama, nägema, solvama, armastama, kallistama, suudlema, usaldama (!)
kellele? millele?	saatma, laenama, helistama, kinkima, rääkima, ütlema
kellel? millel?	on, külas käima (!), aitama mida teha (!)
kellelt? millelt?	saama, laenama (!), küsima (!), kuulma (!), ostma (!)
kellesse? millesse?	armuma, uskuma, suhtuma (!)
kelles? milles?	kindel olema
kellest? millest?	mõtlemata, kirjutama, lugema, unistama, rääkima, erinema (!), sõltuma (!), olenema (!), hoolima, huvitatud olema, loobuma (!), unistama, jätkuma (!), mööduma (!), aru saama (!)
kelleks? milleks?	saama, pidama, õppima (!)
kellena? millena?	töötama
kellega? millega?	tutvuma, koos minema, rääkima, sarnanema (!), kohtuma, läbi saama, rahule jääma
kelleta? milleta?	elama, olema
kuhu?	jääma (!), jätma (!), minema, unustama (!)
kus? kelle juures?	elama, olema, käima (!)
kust?	leidma (!), otsima (!)

GRAMMATIKALISA 8

SIHITISE KÄÄNDED

Sihitis on asi või mõiste, millele tegevus on suunatud, nt *Ma loen raamatut. Ma õpin eesti keele selgeks.*

Sihitis võib olla kas nimetavas, omastavas või osastavas käändes.

1. Sihitis osastavas

Osastav on kõige tavalisem sihitise kääne. Sihitis on osastavas:

- koos tegusõnadega, mis nõuavad osastavat, nt *Ma armastan seda inimest, ma soovin seda kooki, ma soovin neid kooke* (vt grammatikalisa 9);
- kestva tegevuse kirjeldamisel, nt *Ma kirjutan praegu kirjandit*;
- koos eitusega, nt *Ma ei lugenud seda raamatut läbi*;
- ebamäärase koguse korral, nt *Anna mulle paberit*.

2. Sihitis nimetavas

Kui 1. osa tingimused ei kehti, on sihitis nimetavas, kui

- on käskiv kõneviis, nt *Anna mulle see raamat. Anna mulle need raamatud*;
- räägitakse tegevuse tulemusest ja sihitis on mitmuses, nt *Sõber kinkis mulle huvitavad raamatud*;
- räägitakse tegevuse tulemusest ja kasutatakse umbisikulist tegumoodi, nt *Mulle kingiti huvitav raamat. Mulle kingiti huvitavad raamatud*;
- väljendab tervikut, nt *Palun anna mulle see paber*;
- räägitakse tegevuse tulemusest ja kasutatakse konstruktsioone *on vaja + da-infinitiiv, tuleb + da-infinitiiv*, nt *On vaja osta see raamat. Tuleb osta need raamatud*;
- NB!** Kui sihitiseks on arvsõna (v.a üks) koos teiste sõnadega ja räägitakse tegevuse tulemusest, siis on arvsõna nimetavas käändes, aga teised sõnad ainsuse osastavas käändes, nt *Ma ostsin kaks raamatut*.

3. Sihitis omastavas

Kui 1. ja 2. osa tingimused ei kehti, on sihitis omastavas, nt *Sõber kinkis mulle raamatu* (räägitakse tegevuse tulemusest, sihitis on ainsuses ja tegusõna isikulise tegumoe kindlas või tingivas kõneviisis).

GRAMMATIKALISA 9

TEGUSÕNU, MIS NÕUAVAD SIHITIST OSASTAVAS KÄÄNDES

Eesti keeles on palju tegusõnu, millega koos on sihitis alati osastavas käändes.

Nende sõnade juures on sõnastikus tavaliselt küsimused *keda? mida?*

Järgnevalt on esitatud mõned sellised sõnad koos näidetega.

Tegusõna	Näitelause
aitama	Ma aitan alati oma sõpra , kui ta palub.
alustama	Õpetaja alustas tundi .
arendama	Iga inimene peaks oma võimeid arendama.
austama	Ma austan neid inimesi , kes ei soovi teistele halba.
eelistama	Minu sõbranna eelistab ülimoodsaid riideid .
ergutama	Ergutasime võistlusel klassikaaslasi .
harjutama	Tantsukursusel harjutatakse uusi tantse .
harrastama	Paljud noored harrastavad ekstreemsporti .
hoiatama	Treener hoiatas võistlejat , et võistlus tuleb raske.
imetlema	Turistid imetlesid kaunist loodust .
iseloomustama	Õpetaja iseloomustas oma õpilasi .
jälgima	Politseinik jälgib liiklust .
jälitama	Politseinik jälitab kurjategijat .
jätkama	Me jätkame tööd homme.
kadestama	Ta kadestab oma kaaslast .
kahjustama	Suitsetamine kahjustab tervist .
kartma	Ma kardan koeri .

GRAMMATIKALISA

kasutama	Tänapäeval kasutavad väga paljud inimesed arvutit .
katsuma	Kas tohib seada materjali katsuda?
keelama	Ema keelab last .
kiitma	Õpetaja kiidab õpilast .
külastama	Ma külastasin oma sugulasi .
meenutama	Me meenutasime toredat reisi .
märkama	Ma märkasin teisel pool tänavat huvitavat inimest .
nautima	Ma naudin seada muusikat tõeliselt.
pealt nägema	Ma nägin seada sündmust ise pealt.
pruukima	Kas ta pruugib energiajooke ?
rõhutama	Ülemus rõhutas töö tähtsust .
ründama	Keegi ründas teda .
solvama	Sinu sõnad solvasid tüdrukut .
sundima	Ma sunnin oma sõpra hommikuti jooksuma.
taotlema	Nad taotlevad kodakondsust .
teavitama	Me teavitame oma partnerit .
toetama	Sõber toetas töökaaslast hädas.
usaldama	Ma usaldan seda ajalehte .
uskuma	Ta usub seda juttu .

GRAMMATIKALISA 10

KOHAKÄÄNDED

Kohakäänded on käänded, mis vastavad küsimustele *kuhu?*, *kus?* ja *kust?*

Kohakäänete kasutamise tava järgi võib sõnad jagada kahte rühma.

Esimene rühm

Tavajuhul kasutatakse esimese rühma sõnade kohakäänetenäna väliskohakäändeid.

Mis?	Mille?	Kuhu?	Kus?	Kust?
		-le	-l	-lt
näitus	näituse	näituse le	näitusel	näitusel t
võistlus	võistluse	võistluse le	võistlusel	võistlusel t
kontsert	kontserdi	kontserdi le	kontserdil	kontserdil t
etendus	etenduse	etenduse le	etendusel	etendusel t
pidu	peo	peo le	peol	peol t

Teine rühm

Tavajuhul kasutatakse teise rühma sõnade kohakäänetenäna sisekohakäändeid.

Väga paljude selle rühma sõnade puhul kasutatakse küsimusele *kuhu?* vastamisel lühivormi, st vormi ilma lõputa *-sse*.

Lühivorm on väga tihti samasugune nagu vastava sõna osastava käände vorm (peamiselt ühesilbiliste sõnade puhul, nt nimetav kääne: *kapp*, osastav: *kappi*, sisseütlev: *kappi*).

Mis?	Mille?	Kuhu?	Kus?	Kust?
		-sse	-s	-st
kohvik	kohviku	kohvik usse	kohvik us	kohvik ust
keskus	keskuse	kesku(se) sse	keskuse s	keskuse st
kauplus	kaupluse	kauplu(se) sse	kaupluse s	kaupluse st

Mõnede sõnade puhul on lühivorm täiesti erilaadne vorm.

Mis?	Mille?	Kuhu?	Kus?	Kust?
		Lühivorm (nagu osastav)	-s	-st
muuseum	muuseumi	muuseumi	muuseumis	muuseumist
baar	baari	baari	baaris	baarist
linn	linna	linna	linnas	linnast
kool	kooli	kooli	koolis	koolist
		Lühivorm (g>kk, b>pp, d>tt)		
raamatukogu	raamatukogu	raamatukokku	raamatukogus	raamatukogust
tuba	toa	tuppa	toas	toast
ladu	lao	lattu	laos	laost
		Lühivorm (n>nn, l>ll, m>mm, r>rr, j>jj)		
kino	kino	kinno	kinos	kinost
küla	küla	külla	külas	külast
lumi	lume	lumme	lumes	lumest
meri	mere	merre	meres	merest
maja	maja	majja	majas	majast
		Lühivorm (erandid)		
suur	suure	suurde	suures	suurest
uus	uue	uude	uues	uuest
keel	keele	keelde	keeles	keelest
vesi	vee	vette	vees	veest
käsi	käe	kätte	käes	käest
maa	maa	maha	maas	maast
pea	pea	pähe	peas	peast
kodu	kodu	koju	kodus	kodust

Kohanime kohakäänevormid

Kohanime puhul esinevad tavaliselt samad käänamise tüübid, mis eespool toodud. Tavaliselt kasutatakse kohanime puhul lõppe *-sse* (või lühivormi), *-s* ja *-st*.

Mis?	Mille?	Kuhu?	Kus?	Kust?
Tartu	Tartu	Tartusse	Tartus	Tartust
Pärnu	Pärnu	Pärnusse	Pärnus	Pärnust
Viljandi	Viljandi	Viljandisse	Viljandis	Viljandist
USA	USA	USA-sse	USA-s	USA-st
Itaalia	Itaalia	Itaaliasse	Itaalias	Itaaliast
Soome	Soome	Soome või Soomesse	Soomes	Soomest
Rootsi	Rootsi	Rootsi või Rootsisse	Rootsis	Rootsist
Läti	Läti	Lätti või Lätisse	Lätis	Lätist
Leedu	Leedu	Leetu või Leedusse	Leedus	Leedust
Haapsalu	Haapsalu	Haapsallu või Haapsalusse	Haapsalus	Haapsalust
Võru	Võru	Võrru või Võrusse	Võrus	Võrust

GRAMMATIKALISA

Mõnede sõnade puhul (kindlasti siis, kui sõna lõpus on *-maa, -mäe, -järve*, aga ka teiste puhul sõltuvalt kasustraditsioonist), kasutatakse lõppe *-le, -l, -lt*.

Mis?	Mille?	Kuhu?	Kus?	Kust?
Mustamäe	Mustamäe	Mustamäele	Mustamäel	Mustamäelt
Lasnamäe	Lasnamäe	Lasnamäele	Lasnamäel	Lasnamäelt
Sillamäe	Sillamäe	Sillamäele	Sillamäel	Sillamäelt
Inglismaa	Inglismaa	Inglismaale	Inglismaal	Inglismaalt
Venemaa	Venemaa	Venemaale	Venemaal	Venemaalt
Saaremaa	Saaremaa	Saaremaale	Saaremaal	Saaremaalt
Kohtla-Järve	Kohtla-Järve	Kohtla-Järvele	Kohtla-Järvel	Kohtla-Järvelt
Pirita	Pirita	Piritale	Pirital	Piritalt

Kohatagasõnade vormid

Ka nn kohatagasõnadel on kolm vormi.

Kuhu?	Kus?	Kust?			
ette	ees	eest	kõrvale	kõrval	kõrvalt
taha	taga	tagant	vahele	vahel	vahelt
alla	all	alt	kohale	kohal	kohalt
peale	peal	pealt	külge	küljes	küljest
juurde	juures	juurest	otsa	otsas	otsast
äärde	ääres	äärest	sekka	seas	seast
			hulka	hulgas	hulgast

Kohatagasõnade kasutusnäiteid:

Kuhu?	Kus?	Kust?
Auto sõidab maja ette .	Auto on maja ees .	Auto sõidab maja eest ära.
Läksin õhtul sõbra juurde .	Olin sõbra juures kolm tundi.	Tulin sõbra juurest ära kell kümme.
Sõitsime hommikul mere äärde .	Olime terve päeva mere ääres .	Tulime mere äärest koju kell kuus.
Pane pilt teleri kohale .	Pilt ripub teleri kohal .	Võta pilt teleri kohalt ära.
Panin mängukaru telefoni külge .	Minu telefoni küljes on mängukaru.	Võtsin mängukaru telefoni küljest ära.
Kass ronis puu otsa .	Kass istub puu otsas .	Kass tuleb puu otsast alla.
Tule ka meie sekka .	Meie seas on palju toredaid inimesi.	Ta lahkus meie seast .
Pane õunad teiste puuviljade hulka .	Õunad on teiste puuviljade hulgas .	Võta õunad teiste puuviljade hulgast ära.

GRAMMATIKALISA 11

TAGASÕNAD

Eesti keeles on väga vähe eessõnu ja palju tagasõnu. Tagasõnad asuvad põhisõna järel ja põhisõna on omastavas käändes.

Tagasõna	Näitelause
abil	Tõlkige tekst sõnastiku abil .
ajal	Ära helista mulle töö ajal .
asemel	Eesti keele asemel on täna kehalise kasvatuse tund.
eest	Maksin auto eest üsna palju.
jaoks	Mul on vaja raha sünnipäevakingituse jaoks .
jooksul	Tänase päeva jooksul olen jõudnud väga palju teha.
järgi	Tehke harjutus näidise järgi .
kaudu	Sõidame Riiga Tartu kaudu .
kaupa	Tulge eksamiruumi kolme kaupa .
kohta	Ma sooviksin infot selle konkursi kohta .

korral	Probleemide korral helistage kohe mulle.
paiku	Ootan sind kella kümne paiku .
poolest	Ta on kuulus oma lauluhääle poolest . Eesti on tuntud ilusa looduse poolest . Nad sarnanevad välimuse poolest . Nad erinevad iseloomu poolest .
puhul	Õnnitleme eksami sooritamise puhul .
põhjal	CV põhjal jääb temast hea mulje.
pärast	Tund lõpeb viie minuti pärast . Jõudsin koju pärast kümnet. Homse kontrolltöö pärast ei ole mul aega midagi muud teha.
saadik	Olen sind juba hommikust saadik oodanud.
teel	Anname infot ainult telefoni teel .
tõttu	Ma puudun koolist haiguse tõttu .
võrra	Minu palk tõusis kümne protsendi võrra .

GRAMMATIKALISA 12

ISIKULISTE ASESONADE KÄÄNAMINE

Isikulistel asesõnad on paljudes käänetes nii lühike kui pikk vorm. Tavaliselt kasutatakse lühikest vormi, nt **Mul** on palju sõpru (mitte **Minul** on palju sõpru). Kui soovime asesõna rõhutada, võib kasutada pikemat vormi, nt **Minul** ei ole aega, aga võib-olla **temal** on.

Kes?	Kelle?	Keda?	Kelle/le?	Kelle/l?	Kelle/lt?	Kelle/st?	Kelle/ta?	Kelle/ga?
mina (ma)	minu (mu)	mind	minule (mulle)	minul (mul)	minult (mult)	minust	minuta	minuga
sina (sa)	sinu (su)	sind	sinule (sulle)	sinul (sul)	sinult (sult)	sinust	sinuta	sinuga
tema (ta)	tema	teda	temale (talle)	temal (tal)	temalt (talt)	temast	temata	temaga
meie (me)	meie	meid	meile	meil	meilt	meist	meieta	meiega
teie (te)	teie	teid	teile	teil	teilt	teist	teieta	teiega
nemad (nad)	nende	neid	neile	neil	neilt	neist	nendeta	nendega
ise	enda	ennast (end)	endale	endal	endalt	endast	endata	endaga

GRAMMATIKALISA 13

SÕNADE KEEGI JA MISKI KÄÄNAMINE

Kääne ja küsimus	Sõna keegi käänevormid	Sõna miski käänevormid
Nimetav kes? mis?	kee/gi	mis/ki
Omastav kelle? mille?	kelle/gi	mille/gi
Osastav keda? mida?	keda/gi	mida/gi
Sisseütlev kellesse? millesse?	kellesse/gi	millesse/gi
Seesütlev kelles? milles?	kelles/ki	milles/ki
Seestütlev kellest? millest?	kellest/ki	millest/ki
Alaleütlev kellele? millele?	kellele/gi	millele/gi
Alalütlev kellel? millel?	kellel/gi	millel/gi
Alaltütlev kellelt? millelt?	kellelt/ki	millelt/ki
Saav kelleks? milleks?	kelleks/ki	milleks/ki
Rajav kelleni? milleni?	kelleni/gi	milleni/gi
Olev kellena? millena?	kellena/gi	millena/gi
Ilmaütlev kelleta? milleta?	kelleta/gi	milleta/gi
Kaasaütlev kellega? millega?	kellega/gi	millega/gi

NB! Liidet *-ki* ja *-gi* lisatakse käände lõpu järele. Liidet *-ki* kasutatakse *s* ja *t* kõrval, liidet *-gi* kasutatakse täishäälikute ja *l* kõrval.

GRAMMATIKALISA 14

PÕHIARVSÕNADE

KÄÄNAMINE

Nimetav <i>mitu?</i>	Omastav <i>mitme?</i>	Osastav <i>mitut?</i>	Alalütlev <i>mitmel?</i>
1 üks	ühe	üht(e)	ühel
2 kaks	kahe	kaht(e)	kahel
3 kolm	kolme	kolme	kolmel
4 neli	nelja	nelja	neljal
5 viis	viie	viit	viiel
6 kuus	kuue	kuut	kuuel
7 seitse	seitsme	seitset	seitsmel
8 kaheksa	kaheksa	kaheksat	kaheksal
9 üheksa	üheksa	üheksat	üheksal
10 kümme	kümne	kümnet	kümnel
11 üksteist	üheteistkümne	ühtteist	üheteistkümmel
12 kaksteist	kaheteistkümne	kahtteist	kaheteistkümmel
13 kolmeteist	kolmeteistkümne	kolmeteist	kolmeteistkümmel
14 neliteist	neljateistkümne	neljateist	neljateistkümmel
15 viieteist	viieteistkümne	viitteist	viieteistkümmel
16 kuusteist	kuueteistkümne	kuutteist	kuueteistkümmel
17 seitseteist	seitsmeteistkümne	seitsetteist	seitsmeteistkümmel
18 kaheksateist	kaheksateistkümne	kaheksatteist	kaheksateistkümmel
19 üheksateist	üheksateistkümne	üheksatteist	üheksateistkümmel
20 kakskümmend	kahekümne	kahtkümmend	kahekümnel
21 kakskümmend üks	kahekümne ühe	kahtkümmend üht(e)	kahekümne ühel
32 kolmkümmend kaks	kolmekümne kahe	kolmekümmend kaht(e)	kolmekümne kahel
43 nelikümmend kolm	neljakümne kolme	neljakümmend kolme	neljakümne kolmel
54 viiskümmend neli	viiekümne nelja	viitkümmend nelja	viiekümne neljal
65 kuuskümmend viis	kuuekümne viie	kuutkümmend viit	kuuekümne viiel
76 seitsekümmend kuus	seitsmekümne kuue	seitsetkümmend kuut	seitsmekümne kuuel
87 kaheksakümmend seitse	kaheksakümne seitsme	kaheksatkümmend seitset	kaheksakümne seitsmel
98 üheksakümmend kaheksa	üheksakümne kaheksa	üheksatkümmend kaheksat	üheksakümne kaheksal
100 sada	saja	sadat	sajal
222 kakssada kaks- kümmend kaks	kahesaja kahekümne kahe	kaht(e)sadat kaht(e)küm- mend kaht(e)	kahesaja kahekümne kahel

GRAMMATIKALISA 15

JÄRGARVSÕNADE

KÄÄNAMINE

Mitmes?	Mitmenda?	Mitmendat?	Mitmendal?
1. esimene	esimese	esimes/t	esimese/l
2. teine	teise	teis/t	teise/l
3. kolmas	kolmanda	kolmanda/t	kolmanda/l
4. neljas	neljanda	neljanda/t	neljanda/l
5. viies	viienda	viienda/t	viienda/l

6.	kuues	kuuenda	kuuenda/t	kuuenda/l
7.	seitsmes	seitsmenda	seitsmenda/t	seitsmenda/l
8.	kaheksas	kaheksanda	kaheksanda/t	kaheksanda/l
9.	üheksas	üheksanda	üheksanda/t	üheksanda/l
10.	kümnnes	kümnenda	kümnenda/t	kümnenda/l
11.	üheteistkümnnes	üheteistkümnenda	üheteistkümnenda/t	üheteistkümnenda/l
12.	kaheteistkümnnes	kaheteistkümnenda	kaheteistkümnenda/t	kaheteistkümnenda/l
13.	kolmeteistkümnnes	kolmeteistkümnenda	kolmeteistkümnenda/t	ko/lmeteistkümnenda/l
14.	neljateistkümnnes	neljateistkümnenda	neljateistkümnenda/t	ne/ljateistkümnenda/l
15.	viieteistkümnnes	viieteistkümnenda	viieteistkümnenda/t	viieteistkümnenda/l
16.	kuueteistkümnnes	kuueteistkümnenda	kuueteistkümnenda/t	kuueteistkümnenda/l
17.	seitsmeteistkümnnes	seitsmeteistkümnenda	seitsmeteistkümnenda/t	seitsmeteistkümnenda/l
18.	kaheksateistkümnnes	kaheksateistkümnenda	kaheksateistkümnenda/t	kaheksateistkümnenda/l
19.	üheksateistkümnnes	üheksateistkümnenda	üheksateistkümnenda/t	üheksateistkümnenda/l
20.	kahekümnnes	kahekümnenda	kahekümnenda/t	kahekümnenda/l
21.	kahekümne esimene	kahekümne esimese	kahekümne esimes/t	kahekümne esimese/l
22.	kahekümne teine	kahekümne teise	kahekümne teis/t	kahekümne teise/l
23.	kahekümne kolmas	kahekümne kolmanda	kahekümne kolmanda/t	kahekümne kolmanda/l
24.	kahekümne neljas	kahekümne neljanda	kahekümne neljanda/t	kahekümne neljanda/l
25.	kahekümne viies	kahekümne viienda	kahekümne viienda/t	kahekümne viienda/l
26.	kahekümne kuues	kahekümne kuuenda	kahekümne kuuenda/t	kahekümne kuuenda/l
27.	kahekümne seitsmes	kahekümne seitsmenda	kahekümne seitsmenda/t	kahekümne seitsmenda/l
28.	kahekümne kaheksas	kahekümne kaheksanda	kahekümne kaheksanda/t	kahekümne kaheksanda/l
29.	kahekümne üheksas	kahekümne üheksanda	kahekümne üheksanda/t	kahekümne üheksanda/l
30.	kolmekümnnes	kolmekümnenda	kolmekümnenda/t	kolmekümnenda/l
31.	kolmekümne esimene	kolmekümne esimese	kolmekümne esimes/t	kolmekümne esimese/l
42.	neljakümne teine	neljakümne teise	neljakümne teis/t	neljakümne teise/l
53.	viiekümne kolmas	viiekümne kolmanda	viiekümne kolmanda/t	viiekümne kolmanda/l
64.	kuuekümne neljas	kuuekümne neljanda	kuuekümne neljanda/t	kuuekümne neljanda/l
100.	sajas	sajanda	sajanda/t	sajanda/l
900.	üheksasajas	üheksasajanda	üheksasajanda/t	üheksasajanda/l
1000.	tuhandes	tuhandenda	tuhandenda/t	tuhandenda/l
1987.	tuhande üheksasaja kaheksakümne seitsmes	tuhande üheksasaja kaheksakümne seitsmenda	tuhande üheksasaja kaheksakümne seitsmenda/t	tuhande üheksasaja kaheksakümne seitsmenda/l
2000.	kahe tuhandes	kahe tuhandenda	kahe tuhandenda/t	kahe tuhandenda/l
2008.	kahe tuhande kaheksas	kahe tuhande kaheksanda	kahe tuhande kaheksanda/t	kahe tuhande kaheksanda/l

GRAMMATIKALISA 16

OMADUSSÕNADE KESKVÖRRE JA ÜLIVÖRRE

Inimeste, asjade ja nähtuste võrdlemiseks on võimalik kasutada omadussõnade võrdlusastmeid: keskvärret (nt *Auto on kiirem kui jalgratas*), ülivõrret (nt *Lennuk on kõige kiirem sõiduk*).

Omadussõnade keskvärde vorm moodustatakse järgmiselt: omadussõna omastav + *-m*.

Mõnedel sõnadel muutub omastava käände lõpus olev täishäälik seejuures *e-ks*.

Omadussõna ülivõrde moodustamiseks lisatakse omadussõna keskvärde vormi ette sõna *kõige*.

Nimetav (missugune?)	Omastav (missuguse?)	Omadussõna keskvärre	Omadussõna ülivõrre
kiire	kiire	kiirem	kõige kiirem
suur	suure	suurem	kõige suurem
ilus	ilusa	ilusam	kõige ilusam
pikk	pika	pike/m	kõige pikem
vana	vana	vane/m	kõige vanem
halb	halva	halve/m	kõige halvem
NB! hea	hea	parem	kõige parem
NB! lühike	lühikese	lühem	kõige lühem

Paljust omadussõnadest saab moodustada ka *i*-ülivõrde: keskvärde vormile ei lisata sõna *kõige*, vaid sõna lõppu *-m* ette lisatakse *-i*, nt *ilusam* → *ilusaim*. Osal sõnadest jääb eelnev täishäälik alles, nii et tekib kahe täishääliku ühend (*ilusaim*), osal mitte (*vanem* → *vanim*, *turvalisem* → *turvalisim*).

Omadussõna algvärre	Omadussõna keskvärre	Omadussõna <i>kõige</i> -ülivõrre	Omadussõna <i>i</i> -ülivõrre
huvitav	huvitavam	kõige huvitavam	huvitavaim
ilus	ilusam	kõige ilusam	ilusaim
kauge	kaugem	kõige kaugem	kaugeim
kerge	kergem	kõige kergem	kergeim
kiire	kiirem	kõige kiirem	kiireim
kuulus	kuulsam	kõige kuulsam	kuulsaim
kõrge	kõrgem	kõige kõrgem	kõrgeim
meeldiv	meeldivam	kõige meeldivam	meeldivaim
mugav	mugavam	kõige mugavam	mugavaim
odav	odavam	kõige odavam	odavaim
tore	toredam	kõige toredam	toredaim
vahva	vahvam	kõige vahvam	vahvaim
väike	väiksem	kõige väiksem	väikseim
üllatav	üllatavam	kõige üllatavam	üllatavaim
kallis	kallim	kõige kallim	NB! kalle/im
halb	halvem	kõige halvem	halvim
hea	parem	kõige parem	parim
lühike	lühem	kõige lühem	lühim
pikk	pikem	kõige pikem	pikim
suur	suurem	kõige suurem	suurim
vana	vanem	kõige vanem	vanim
turvaline	turvalisem	kõige turvalisem	turvalisim
romantiline	romantilisem	kõige romantilisem	romantilisim
sõbralik	sõbralikum	kõige sõbralikum	NB! sõbralikem
tervislik	tervislikum	kõige tervislikum	NB! tervislikem

Omadussõna võrdlusastmete käänamine

Omadussõna võrdlusastmed käänduvad kõigis käänetes nii ainsuses kui mitmuses, nt *Istusin ilusamasse autosse. Tegin oma auto ilusamaks.*

Kääne ja küsimus	Ainsus	Mitmus
Nimetav <i>missugune? missugused?</i>	ilusam	ilusama/d
Omastav <i>missuguse? missuguste?</i>	ilusama	ilusama/te
Osastav <i>missugust? missuguseid?</i>	Ilusama/t	ilusama/id
Sisseütlev <i>missugusesse? missugustesse?</i>	ilusama/sse	ilusama/te/sse
Seesütlev <i>missuguses? missugustes?</i>	ilusama/s	ilusama/te/s
Seestütlev <i>missugusest? missugustest?</i>	ilusama/st	ilusama/te/st
Alaleütlev <i>missugusele? missugustele?</i>	ilusama/le	ilusama/te/le
Alalütlev <i>missugusel? missugustel?</i>	ilusama/l	ilusama/te/l
Alaltütlev <i>missuguselt? missugustelt?</i>	ilusama/lt	ilusama/te/lt
Saav <i>missuguseks? missugusteks?</i>	ilusama/ks	ilusama/te/ks
Rajav <i>missuguseni? missugusteni?</i>	ilusama/ni	ilusama/te/ni
Olev <i>missugusena? missugustena?</i>	ilusama/na	ilusama/te/na
Ilmaütlev <i>missuguseta? missugusteta?</i>	ilusama/ta	ilusama/te/ta
Kaasaütlev <i>missugusega? missugustega?</i>	ilusama/ga	ilusama/te/ga

GRAMMATIKALISA 17**MÄÄRSÕNAD JA MÄÄRSÕNADE VÕRDLUSASTMED****Omadussõnast määrsõna moodustamine**

Omadussõnast (vastab küsimusele *missugune?*, nt *kiire*) saab moodustada määrsõna (vastab küsimusele *kuidas?*, nt *kiiresti*). Selleks tuleb lisada omadussõna omastava käände vormile *-sti* või *-lt*.

Omadussõna	Omadussõna	Määrsõna <i>kuidas?</i>
Nimetav <i>missugune?</i>	Omastav <i>missuguse?</i>	
I		+ <i>sti</i>
tore	toreda	toredasti
kiire	kiire	kiiresti
ilus	ilusa	ilusasti (ilusti)
halb	halva	halvasti
hea	hea	NB! hästi
		+ <i>lt</i>
aeglane	aeglase	aeglaselt
suurepärane	suurepärase	suurepäraselt
omapärane	omapärase	omapäraselt
loominguline	loomingulise	loominguliselt
uhke	uhke	uhkelt
tõsine	tõsise	tõsiselt
vaikne	vaikse	vaikselt
huvitav	huvitava	huvitavalt
kurb	kurva	kurvalt
rõõmus	rõõmsa	rõõmsalt
korralik	korraliku	korralikult
imelik	imeliku	imelikult
lohakas	lohaka	lohakalt
vaimukas	vaimuka	vaimukalt

GRAMMATIKALISA

Määrsõna võrdlusastmed

Kui tahame tegevusi võrrelda, siis saame selleks kasutada määrsõnade võrdlusastmeid:

- keskvärret, nt *Ta jookseb kiiremini kui mina*;
- ülivõrret, nt *Siim jookseb kõige kiiremini*.

Määrsõna keskvärde moodustamiseks:

- asendame lõpu *-sti* lõpuga *-mini*, nt *kiire/sti* → *kiire/mini*;
- asendame lõpu *-lt* lõpuga *-malt*, nt *aeglase/lt* → *aeglase/malt*.

Ülivõrde moodustamiseks lisame keskvärde vormile sõna *kõige*, nt *kiiremini* → **kõige kiiremini**, *aeglasemalt* → **kõige aeglasemalt**.

Määrsõna kuidas?	Määrsõna keskvärre kuidas?	Määrsõna ülivõrre kuidas?
1.		
toredasti	toredamini	kõige toredamini
kiiresti	kiiremini	kõige kiiremini
ilusasti (ilusti)	ilusamini	kõige ilusamini
NB! halva/sti	halve/mini	kõige halve/mini
NB! hästi	NB! paremini	NB! kõige paremini
2.		
aeglaselt	aeglasemalt	kõige aeglasemalt
omapäraselt	omapärasemalt	kõige omapärasemalt
loominguliselt	loomingulisemalt	kõige loomingulisemalt
uhkelt	uhkemalt	kõige uhkemalt
tõsiselt	tõsisemalt	kõige tõsisemalt
vaiksel	vaiksemalt	kõige vaiksemalt
huvitavalt	huvitavamalt	kõige huvitavamalt
rõõmsalt	rõõsamalt	kõige rõõsamalt
korralikult	korralikumalt	kõige korralikumalt
imelikult	imelikumalt	kõige imelikumalt
lohakalt	lohakamalt	kõige lohakamalt
vaimukalt	vaimukamalt	kõige vaimukamalt
NB! kurvalt	kurve/malt	kõige kurvemalt

GRAMMATIKALISA 18

TEGUSÕNADE TÜÜPE

Eesti keelele on iseloomulik, et sõna eri vormides võivad toimuda häälikumuutused. Kõige sagedamini muutuvad häälikud *k, p, t* ja *g, b, d*.

Kui häälikumuutused toimuvad tegusõnades, siis on kaks võimalust:

- 1) ühesugune sõnakuju on *ma*-infinitiivis ja *da*-infinitiivis ning ainsuse esimese pöörde olevik erineb neist,
- 2) ühesugune sõnakuju on *ma*-infinitiivis ja ainsuse esimeses pöördes ning *da*-infinitiiv erineb neist.

Häälikumuutused tegusõnades

1.

<i>ma</i> -infinitiiv	<i>da</i> -infinitiiv	Ainsuse esimene pööre
1.		
kukkuma	kukkuda	kukun
leppima	leppida	lepin
2.		
rääkima	rääkida	räägin
loopima	loopida	loobin
veetma	veeta	veedan
3.		
pühkima	pühkida	pühin
mahtuma	mahtuda	mahun
tahtma	tahta	tahan
4.		
andma	anda	annan
murdma	murda	murrin
5.		
lugema	lugeda	loen
siduma	siduda	seon

2.

<i>ma</i> -infinitiiv	<i>da</i> -infinitiiv	Ainsuse esimene pööre
1.		
hakkama	hakata	hakkan
ruttama	rutata	ruttan
2.		
jätma	jätta	jätan
võtma	võtta	võtan
3.		
märkama	märgata	märkan
vaatama	vaadata	vaatan
4.		
viskama	visata	viskan
kohtama	kohata	kohtan
5.		
lendama	lennata	lendan
kordama	korrata	kordan

Veel tegusõnarühmi

<i>ma</i> -infinitiiv	<i>da</i> -infinitiiv	Ainsuse esimene pööre
1.		
vestlema	vestelda	vestlen
mõtlemata	mõtelda (mõelda)	mõtlen
ütlemata	ütelda (öelda)	ütlen
2.		
olema	olla	olen
tulema	tulla	tulen
panema	panna	panen
minema	minna	NB! lähen

<i>ma</i> -infinitiiv	<i>da</i> -infinitiiv	Ainsuse esimene pööre
3.		
müüma	müüa	müün
viima	viia	viin
4.		
sööma	süüa	söön
lööma	lüüa	löön
tooma	tuua	toon
jooma	juua	joon
loomata	luua	loon

GRAMMATIKALISA 19

MA- ja DA-INFINITIIV

Eesti keeles on igal tegusõnal kaks infinitiivi vormi, *ma*-infinitiiv, nt *maga/ma* ja *da*-infinitiiv, nt *maga/da*.

ma-infinitiivi lõpus on alati *-ma*.

da-infinitiivi lõpus on mõnedel sõnadel *-ta* (nt *hüpa/ta*), mõnedel sõnadel *-da* (nt *luge/da*) ja mõnedel sõnadel *-a* (nt *juu/a*).

ma-infinitiiv on sõnastikus esimene vorm ja *da*-infinitiiv teine vorm.

Kumba vormi kasutada, sõltub teistest sõnadest, millega koos infinitiiv esineb.

Sõnu, mis nõuavad *ma*-infinitiivi

Tegusõna	Näitelause
1. Liikumist väljendavad sõnad	
minema	Ma lähen ujuma .
tulema	Kas tuled minuga jalutama ?
sõitma	Suvel sõidan Haapsallu purjetama .
viima	Viisin sõbrad veekeskusesse ujuma .
tooma	Too oma sõber minu juurde telerit vaatama , kui tahad.
kutsuma	Kutsun kõiki enda juurde torti sööma .
saatma	Saatsin õe poodi torti ostma .
2. Kohustust väljendavad sõnad	
pidama	Ma pean eksamiks õppima .
kohustatud olema	Me oleme kohustatud eriala hästi selgeks õppima .
3. Alustamist väljendavad sõnad	
hakkama	Hakkame sööma!
4. Muud sõnad	
õppima	Ma õpin eesti keelt rääkima .
õpetama	Ta õpetas mind autot juhtima .
jääma	Ma jään veel töötama .
jätma	Ma jätan teid töötama ja lähen ise koju.
valmis olema	Kes on valmis vastama ?
harjunud olema	Ma olen harjunud vara tõusma .
nõus olema	Kas sa oled nõus minu kõrval istuma ?

Sõnu, mis nõuavad *da*-infinitiivi

Tegusõna	Näitelause
1. Soove ja tundeid väljendavad sõnad	
armastama	Ma armastan kanda ilusaid riideid.
soovima	Kes soovib kohvi juua ?
tahtma	Ma tahaksin head muusikat kuulata .
meeldima	Mulle meeldib kaua magada .
on tore	Sinuga on nii tore juttu ajada .
on raske	Mõne inimesega on raske suhelda .
on kerge	Mõne inimesega on väga kerge suhelda .
2. Võimalikkust väljendavad sõnad	
saama	Kes saab mind aidata ?
võima	Kas ma võin tulla ?
tohtima	Siin ei tohi suitsetada .
suutma	Ma suudan joosta kümme kilomeetrit.
oskama	Kas sa oskad hästi tantsida ?
jõudma	Ma ei jõua nii kiiresti joosta .
3. Vajalikkust ja kohustust väljendavad sõnad	
on vaja	Mul on vaja natuke puhata .
on kasulik	Kasulik on süüa kodumaist toitu.
tuleb	Nädalavahetusel tuleb puhata .

4. Kavatsust väljendavad sõnad	
aitama	Aita mul referaati kirjutada .
laskma	Lase mul natuke rahulikult lugeda .
proovima	Proovi seda mängu mängida .
soovitama	Mul soovitati kanda heledaid riideid.
kavatsema	Ma kavatsen nädalavahetusel sõita Lätti.
püüdma	Ma püüan paremini õppida .
lubama	Kas sa lubad mul välja minna ?
viitsima	Mõnikord ma ei viitsi mitte midagi teha .
on aeg	On aeg lõpetada .
on aega	Kas sul on aega mind aidata ?
5. Muud sõnad	
..., et (eesmärgi väljendamine)	Ma lähen poodi, et osta puuvilju.
Küsisõnad (kavandavates küsimustes)	Miks seda teha ? Kuhu minna ?

GRAMMATIKALISA 20

LIHTMINEVIK

Eesti keeles on kolm minevikuaega: lihtminevik, täisminevik ja enneminevik.

Lihtminevikku kasutatakse siis, kui jutustatakse möödunud sündmustest, nt *Eile **käisin** ma kinos. Pärast **sõime** koos sõpradega **jäätist**.*

Lihtmineviku vormid jagunevad tunnuse järgi kaheks: *si*-minevik ja *i*-minevik.

SI-MINEVIK

Lihtmineviku jaatava vormi tunnuseks on üldjuhul *-si* (*-s*), nt *Ma vaatas**in** eile huvitavat filmi. Ka minu sõber vaatas seda filmi.*

si-mineviku jaatavad vormid moodustatakse *ma*-tegevusnimest, nt *vaata/ma* – *ma vaatas**in***, *sa vaatas**id*** jne.

Eitav vorm koosneb sõnast *ei* ja *nud*-kesksõnast, nt *Ma **ei** vaad**anud** seda filmi. Ka minu sõber **ei** vaad**anud** filmi.*
nud-kesksõna moodustatakse *da*-tegevusnimest, nt *vaada/ta* – *ei vaada/nud*.

<i>ma</i> -inf	<i>da</i> -inf	<i>mina</i>	<i>sina</i>	<i>tema</i>	<i>meie</i>	<i>teie</i>	<i>nemad</i>	<i>ei</i>
käi/ma	käi/a	kä isin	kä isid	kä is	kä isime	kä isite	kä isid	kä inud
ela/ma	ela/da	ela sin	ela sid	ela s	ela sime	ela sitate	ela sid	ela nud
oota/ma	oota/ta	oota sin	oota sid	oota s	oota sime	oota sitate	oota sid	oota nud
hakka/ma	haka/ta	haka sin	haka sid	haka s	haka sime	haka sitate	haka sid	haka nud
jõud/ma	jõud/a	jõud sin	jõud sid	NB! jõud is	jõud sime	jõud sitate	jõud sid	jõud nud
taht/ma	taht/a	taht sin	taht sid	NB! taht is	taht sime	taht sitate	taht sid	taht nud
jät/ma	jätt/a	jät sin	jät sid	NB! jät tis	jät sime	jät sitate	jät sid	NB! jät nud

I-MINEVIK

Erandsõnade puhul on lihtmineviku jaatava vormi tunnuseks *-i*, nt *Ma **olin** eile terve päeva kodus.*

Eitava vormi lõpus on **-nud**.

GRAMMATIKALISA

<i>ma-inf</i>	<i>da-inf</i>	mina	sina	tema	meie	teie	nemad	ei
olema	olla	olin	olid	oli	olime	olite	olid	olnud
tulema	tulla	tulin	tulid	tuli	tulime	tulite	tulid	tulnud
panema	panna	panin	panid	pani	panime	panite	panid	pannud
pesema	pesta	pesin	pesid	pesi	pesime	pesite	pesid	pesnud
tegema	teha	tegin	tegid	tegi	tegime	tegite	tegid	teinud
nägema	näha	nägin	nägid	nägi	nägime	nägite	nägid	näinud

<i>ma-inf</i>	<i>da-inf</i>	mina	sina	tema	meie	teie	nemad	ei
jooma	juua	jõin	jõid	jõi	jõime	jõite	jõid	joonud
tooma	tuua	tõin	tõid	tõi	tõime	tõite	tõid	toonud
looma	luua	lõin	lõid	lõi	lõime	lõite	lõid	loonud
sööma	süüa	sõin	sõid	sõi	sõime	sõite	sõid	söönud
lööma	lüüa	lõin	lõid	lõi	lõime	lõite	lõid	löönud
saama	saada	sain	said	sai	saime	saite	said	saanud
jääma	jääda	jäin	jäid	jäi	jäime	jäite	jäid	jäänud

NB! Sõnal **pidama** on sõltuvalt tähendusest kahesugune lihtmineviku vorm. Kui **pidama** tähendab 'kohustatud olema', siis kasutatakse *i*-minevikku, nt *Ma pidin eile palju õppima*.

<i>ma-inf</i>	<i>da-inf</i>	mina	sina	tema	meie	teie	nemad	ei
pidama	pidada	pidin	pidid	pidi	pidime	pidite	pidid	pidanud

Kõigi teiste tähenduste puhul kasutatakse *si*-minevikku, nt *Ma pidasin eile sünnipäeva*. *Mida te silmas pidasite?*

<i>ma-inf</i>	<i>da-inf</i>	mina	sina	tema	meie	teie	nemad	ei
pidama	pidada	pidasin	pidasid	pidas	pidasime	pidasite	pidasid	pidanud

GRAMMATIKALISA 21

TÄISMINEVIK

Täisminevikku kasutame, kui teeme mineviku sündmustest kokkuvõtte (ja need sündmused võivad ka jätkuda), nt *Ma olen kolm korda Saaremaal käinud*. *Ma ei ole kunagi Hiiu maal käinud*.

Vastates täisminevikus esitatud küsimusele, on tavaline lühivastus nt *Olen küll* või *Ei ole*.

Täismineviku vorm moodustatakse järgmiselt: abisõna *olema* oleviku vormis + põhitegusõna *nud*-vorm (sama, mis lihtmineviku eitavas vormis).

Lauses võivad *olema* vorm ja põhisõna *nud*-vorm asetseda eraldi.

Ma olen langevarjuga hüpanud	Me oleme langevarjuga hüpanud
Sa oled langevarjuga hüpanud	Te olete langevarjuga hüpanud
Ta on langevarjuga hüpanud	Nad on langevarjuga hüpanud
Ma ei ole langevarjuga hüpanud	Me ei ole langevarjuga hüpanud
Sa ei ole langevarjuga hüpanud	Te ei ole langevarjuga hüpanud
Ta ei ole langevarjuga hüpanud	Nad ei ole langevarjuga hüpanud

GRAMMATIKALISA 22

ENNEMINEVIK

Enneminevikku kasutame, kui räägime minevikus toimunud sündmustest ja teeme jutu sees kokkuvõtte veel varem toimunud, nt, *Äratuskell helises, kui ma **olin** viis tundi **maganud**.*

Ennemineviku vorm moodustatakse järgmiselt: abisõna *olema* lihtmineviku vormis + põhitegusõna *nud*-vorm (sama, mis lihtmineviku eitavas vormis).

Lauses võivad *olema* vorm ja põhisõna *nud*-vorm asetseda eraldi.

Ma olin maganud	Me olime maganud	Ma ei olnud maganud	Me ei olnud maganud
Sa olid maganud	Te olite maganud	Sa ei olnud maganud	Te ei olnud maganud
Ta oli maganud	Nad olid maganud	Ta ei olnud maganud	Nad ei olnud maganud

GRAMMATIKALISA 23

KÄSKIV KÕNEVIIS

Käskiva kõneviisi ainsuse vormid moodustatakse kindla kõneviisi ainsuse esimesest pöördest, nt *juhata/n – juhata!*
Eitava vormi ette lisatakse *ära*, nt ***ära juhata!***

Käskiva kõneviisi mitmuse vormid moodustatakse üldjuhul *da*-infinitiivist.

Kui *da*-infinitiivi lõpus on *-da*, siis on käskiva kõneviisi mitmuse vormi lõpus *-ge*.

Kui *da*-infinitiivi lõpus on *-ta*, siis on käskiva kõneviisi mitmuse vormi lõpus *-ke*.

Eitava vormi ette lisatakse *ärge*, nt ***ärge juhatage!***

Ainsuse esimene pööre	Ainsuse jaatav vorm	Ainsuse eitav vorm	<i>da</i> -infiniit	Mitmuse jaatav vorm	Mitmuse eitav vorm
juhata/n	juhata	ära juhata	juhata/da	juhata ge	ärge juhata ge
mängi/n	mängi	ära mängi	mängi/da	mängi ge	ärge mängi ge
ulata/n	ulata	ära ulata	ulata/da	ulata ge	ärge ulata ge
vaata/n	vaata	ära vaata	vaada/ta	vaada ke	ärge vaada ke
oota/n	oota	ära oota	ooda/ta	ooda ke	ärge ooda ke
näita/n	näita	ära näita	näida/ta	näida ke	ärge näida ke
sõida/n	sõida	ära sõida	sõit/a	NB! sõit ke	ärge sõit ke
anna/n	anna	ära anna	and/a	NB! and ke	ärge and ke
võta/n	võta	ära võta	võtt/a	NB! võt ke	ärge võt ke
jätta/n	jätta	ära jätta	jätt/a	NB! jät ke	ärge jät ke
Erandlikud tegusõnad					
tee/n	tee	ära tee	teh/a	teh ke	ärge teh ke
ole/n	ole	ära ole	oll/a	ol ge	ärge ol ge
tule/n	tule	ära tule	tull/a	tul ge	ärge tul ge
pane/n	pane	ära pane	pann/a	pang ge	ärge pang ge
too/n	too	ära too	tuu/a	toog ge	ärge toog ge
joo/n	joo	ära joo	juu/a	joog ge	ärge joog ge
söö/n	söö	ära söö	süü/a	söög ge	ärge söög ge
NB! lähe/n	mine	ära mine	minn/a	ming ge	ärge ming ge

GRAMMATIKALISA

NB! Ettevaatust ühendtegusõnadega, mille üheks osaks on sõna *ära*, nt *ära minema, ära viskama, ära sööma, ära jooma, ära kustutama* jmt. Sellised sõnad väljendavad tegevuse tulemuslikkust ja neid on eesti keeles päris palju. Niisiis ei väljenda järgmised käsud eitust:

Mine ära!
Viska see paber ära!
Söö see kook ära!

Joo see mahl ära!
Kustuta palun tuli ära!

Käskiva kõneviisi ainsuse eitava vormi puhul on lauses sel juhul kaks korda *ära*.

Ära mine **ära!**
Ära viska seda paberit **ära!**
Ära söö seda kooki **ära!**

Ära joo seda mahla **ära!**
Ära kustuta palun tuld **ära!**

GRAMMATIKALISA 24

TINGIVA KÕNEVIISI OLEVİK

Tingival kõneviisil on nii oleviku kui mineviku vormid.

Tingiva kõneviisi olevik

Tingiva kõneviisi oleviku vormid moodustatakse kindla kõneviisi oleviku vormidest, millele lisatakse tingiva kõneviisi tunnus *-ksi* või *-ks*.

Tingiva kõneviisi vormidel on kaks kuju: pikk ja lühike.

Olevik	ma	sa	ta	me	te	nad	ei
mängi/n	mängiksin mängiks	mängiksid mängiks	mängiks	mängiksime mängiks	mängiksite mängiks	mängiksid mängiks	mängiks
anna/n	annaksin annaks	annaksid annaks	annaks	annaksime annaks	annaksite annaks	annaksid annaks	annaks
sõida/n	sõidaksin sõidaks	sõidaksid sõidaks	sõidaks	sõidaksime sõidaks	sõidaksite sõidaks	sõidaksid sõidaks	sõidaks
too/n	tooksin tooks	tooksid tooks	tooks	tooksime tooks	tooksite tooks	tooksid tooks	tooks
ole/n	oleksin oleks	oleksid oleks	oleks	oleksime oleks	oleksite oleks	oleksid oleks	oleks

Tingiva kõneviisi olevikku kasutatakse:

- Oletuse, soovi või unistuse väljendamiseks, nt *Kui praegu oleks koolivaheaeg, siis ma puhkaksin. Võidaks ma ometi miljon krooni!*
- Viisaka soovi, palve või nõuande väljendamiseks, nt *Kas te teeksite akna lahti? Sa peaksid rohkem õppima.*
- Kellegi käsust või palvest rääkimisel, nt *Me palusime majandusjuhatajat, et ta lubaks meil saalis peo korraldada. Õpetaja ütles, et me istuksime oma kohtadele.*

GRAMMATIKALISA 25

TINGIVA KÕNEVIISI MINEVIK

Tingiva kõneviisi minevikuvorm moodustatakse järgmiselt: abisõna *olema* tingiva kõneviisi olevikus + põhitegusõna *nud*-vorm (sama, mis lihtmineviku eitav vorm).

ma oleks(in) teadnud	me oleks(ime) teadnud	ma ei oleks teadnud	me ei oleks teadnud
sa oleks(id) teadnud	te oleks(ite) teadnud	sa ei oleks teadnud	te ei oleks teadnud
ta oleks teadnud	nad oleks(id) teadnud	ta ei oleks teadnud	nad ei oleks teadnud

Tingiva kõneviisi minevikku kasutame, kui teeme oletusi või väljendame kahetsust möödunud sündmuste kohta, mida enam muuta ei saa, nt *Kui ma oleksin teadnud, et vihma hakkab sadama, siis ma ei oleks randa läinud.*

GRAMMATIKALISA 26

V-VORM JA NUD-VORM

v-vorm

v-vorm on oleviku vorm, mis kirjeldab tegevuse tegijat, nt *raamatut lugev inimene* = inimene, kes loeb raamatut.

v-vorm moodustatakse ma-tegevusnimest, nt *luge/ma* → *luge/v*

v-vorm käändub kõigis käänetes nii ainsuses kui mitmuses, nt *Ärge segage raamatut lugevat inimest.*

Kääne ja küsimus	Käändevorm ainsuses	Käändevorm mitmuses
Nimetav <i>missugune? missugused?</i>	lugev	lugeva/d
Omastav <i>missuguse? missuguste?</i>	lugeva	lugeva/te
Osastav <i>missugust? missuguseid?</i>	lugeva/t	lugeva/id
Sisseütlev <i>missugusesse? missugustesse?</i>	lugeva/sse	lugeva/te/sse
Seesütlev <i>missuguses? missugustes?</i>	lugeva/s	lugeva/te/s
Seestütlev <i>missugusest? missugustest?</i>	lugeva/st	lugeva/te/st
Alaleütlev <i>missugusele? missugustele?</i>	lugeva/le	lugeva/te/le
Alalütlev <i>missugusel? missugustel?</i>	lugeva/l	lugeva/te/l
Alaltütlev <i>missuguselt? missugustelt?</i>	lugeva/lt	lugeva/te/lt
Saav <i>missuguseks? missugusteks?</i>	lugeva/ks	lugeva/te/ks
Rajav <i>missuguseni? missugusteni?</i>	lugeva/ni	lugeva/te/ni
Olev <i>missugusena? missugustena?</i>	lugeva/na	lugeva/te/na
Ilmaütlev <i>missuguseta? missugusteta?</i>	lugeva/ta	lugeva/te/ta
Kaasaütlev <i>missugusega? missugustega?</i>	lugeva/ga	lugeva/te/ga

nud-vorm

nud-vorm on mineviku vorm, mis kirjeldab tegevuse tegijat, nt *raamatut lugenud inimene* = inimene, kes luges raamatut.

nud-vormi kasutatakse ka lihtmineviku eitavas vormis, täismineviku vormis, ennemineviku vormis ja tingiva kõneviisi mineviku vormis (vt grammatikalised 20, 21, 22 ja 25).

nud-vorm ei käändu, nt *Rääkis seda raamatut lugenud inimesega.*

GRAMMATIKALISA 27

TAV-VORM JA TUD-VORM

tav-vorm

tav-vorm on oleviku vorm, mis kirjeldab tegevuse objekti, nt *loetav raamat* = raamat, mida loetakse.

tav-vorm moodustatakse tud-vormist, nt *loe/tud* → *loe/tav*; *laul/dud* → *laul/dav*

tav-vorm käändub kõigis käänetes nii ainsuses kui mitmuses, nt *Need raamatud on väga loetavad.*

Kääne ja küsimus	Ainsus	Mitmus
Nimetav <i>missugune? missugused?</i>	loetav	loetava/d
Omastav <i>missuguse? missuguste?</i>	loetava	loetava/te
Osastav <i>missugust? missuguseid?</i>	loetava/t	loetava/id
Sisseütlev <i>missugusesse? missugustesse?</i>	loetava/sse	loetava/te/sse
Seesütlev <i>missuguses? missugustes?</i>	loetava/s	loetava/te/s
Seestütlev <i>missugusest? missugustest?</i>	loetava/st	loetava/te/st
Alaleütlev <i>missugusele? missugustele?</i>	loetava/le	loetava/te/le

GRAMMATIKALISA

Kääne ja küsimus	Ainsus	Mitmus
Alalütlev <i>missugusel?</i> <i>missugustel?</i>	loetava/l	loetava/te/l
Alaltütlev <i>missuguselt?</i> <i>missugustelt?</i>	loetava/lt	loetava/te/lt
Saav <i>missuguseks?</i> <i>missugusteks?</i>	loetava/ks	loetava/te/ks
Rajav <i>missuguseni?</i> <i>missugusteni?</i>	loetava/ni	loetava/te/ni
Olev <i>missugusena?</i> <i>missugustena?</i>	loetava/na	loetava/te/na
Ilmaütlev <i>missuguseta?</i> <i>missugusteta?</i>	loetava/ta	loetava/te/ta
Kaasaütlev <i>missugusega?</i> <i>missugustega?</i>	loetava/ga	loetava/te/ga

tud-vorm

tud-vorm on mineviku vorm, mis kirjeldab tegevuse objekti, nt **loetud raamat** = raamat, mida loeti.

tud-vormi moodustamist vaata grammatikalisast 28.

tud-vorm ei käändu, nt Rääkisime **loetud raamatust**.

GRAMMATIKALISA 28

TUD-VORMI MOODUSTAMINE

tud-vormi lõpus võib olla *-tud* või *-dud*.

Kui sõnas esinevad häälikumuutused, siis moodustatakse *tud*-vorm nõrga sõnakujuga põhivormist (kas *da*-infinitiivist, nt *oodata* → **oodatud** või ainsuse esimesest pöördest, nt *räägin* → **räägitud**).

Häälikud nõrgenevad tavaliselt järgnevalt:

KK > K > G > Ø

PP > P > B > Ø

TT > T > D > Ø

Seega, kui sõna kolm põhivormi on *hüppama*, *hüpata*, *hüppan*, siis on nõrga kuju vorm *hüpata*. Kui sõna kolm põhivormi on aga *lugema*, *lugeda*, *loen*, siis on nõrga kuju vorm *loen*.

tud-vormi lõpus on -tud

ma-infinitiiv	da-infinitiiv	Oleviku esimene pööre	tud-vorm
1.			
ela/ma	ela/da	ela/n	ela/tud
mängi/ma	mängi/da	mängi/n	mängi/tud
kirjuta/ma	kirjuta/da	kirjuta/n	kirjuta/tud
ehita/ma	ehita/da	ehita/n	ehita/tud
2.			
hüppa/ma	hüpa/ta	hüppa/n	hüpa/tud
oota/ma	ooda/ta	oota/n	ooda/tud
leppima	leppi/da	lepi/n	lepi/tud
rääki/ma	rääki/da	räägi/n	räägi/tud
kudu/ma	kudu/da	koo/n	koo/tud
3.			
veet/ma	veet/a	veeda/n	NB! veede/tud
saat/ma	saat/a	saada/n	saade/tud
loot/ma	loot/a	looda/n	loode/tud
4.			
kat/ma	katt/a	kata/n	NB! kae/tud
jät/ma	jätt/a	jäta/n	NB! jae/tud

5.			
tund/ma	tund/a	tunne/n	NB! tun/tud
kand/ma	kand/a	kanna/n	kan/tud
6.			
seis/ma	seis/ta	seisa/n	seis/tud
7. Erandid			
tege/ma	teh/a	tee/n	teh/tud
näge/ma	näh/a	näe/n	näh/tud
pida/ma	pida/da	pea/n	pee/tud
veda/ma	veda/da	vea/n	vee/tud
aja/ma	aja/da	aja/n	ae/tud
lask/ma	las/ta	lase/n	las/tud
käski/ma	käski/da	käsi/n	käs/tud
jooks/ma	joos/ta	jookse/n	joos/tud

tud-vormi lõpus on -dud

ma-infinitiiv	da-infinitiiv	Oleviku esimene pööre	tud-vorm
1.			
kuul/ma	kuul/da	kuule/n	kuul/dud
naer/ma	naer/da	naera/n	naer/dud
2.			
õmble/ma	õmmel /da	õmble/n	õmmel/dud
mõtlet/ma	mõtlet /da (mõel) /da	mõtlet/n	mõtlet/dud (mõel/dud)
ütlet/ma	ütlet /da (öel) /da	ütlet/n	ütlet/dud (öel/dud)
3.			
ole/ma	oll/a	ole/n	ol/dud
tule/ma	tull/a	tule/n	tul/dud
pane/ma	pann/a	pane/n	pan/dud
4.			
too/ma	tuu/a	too/n	too/dud
joo/ma	juu/a	joo/n	joo/dud
söö/ma	süü/a	söö/n	söö/dud
müü/ma	müü/a	müü/n	müü/dud
vii/ma	vii/a	vii/n	vii/dud
käi/ma	käi/a	käi/n	käi/dud

GRAMMATIKALISA 29

UMBISIKULINE TEGUMOOD

Umbisikulist tegumoodi kasutame, kui lauses pole tegijat nimetatud, nt *Meie koolis õpetatakse paljusid erialasid.*

Olevik ja lihtminevik

Umbisikulise tegumoe oleviku jaatav vorm vastab küsimusele *mida tehakse?* ja eitav vorm küsimusele *mida ei tehta?*. Umbisikulise tegumoe lihtmineviku jaatav vorm vastab küsimusele *mida tehti?* ja eitav vorm küsimusele *mida ei tehtud?*.

GRAMMATIKALISA

Umbisikulise tegumoe vormid moodustatakse üldjuhul *tud*-vormist. Kui *tud*-vormi lõpus on *-tud*, siis on umbisikulise tegumoe vormi lõpus *-takse*, *-ta*, *-ti*, *-tud*.

Kui *tud*-vormi lõpus on *-dud*, siis on umbisikulise tegumoe vormi lõpus *-dakse*, *-da*, *-di*, *-dud*.

Erandsõnadel on oleviku jaatava vormi lõpus *-akse*.

<i>tud</i> -kesksõna	Mida tehakse?	Mida ei tehta?	Mida tehti?	Mida ei tehtud?
elatud	elatakse	ei elata	elati	ei elatud
mängitud	mängitakse	ei mängita	mängiti	ei mängitud
kirjutatud	kirjutatakse	ei kirjutata	kirjutati	ei kirjutatud
ehitatud	ehitatakse	ei ehitata	ehitati	ei ehitatud
hüpatud	hüpatakse	ei hüpata	hüpati	ei hüpatud
oodatud	oodatakse	ei oodata	oodati	ei oodatud
veedetud	veedetakse	ei veedeta	veedeti	ei veedetud
saadetud	saadetakse	ei saadeta	saadeti	ei saadetud
loodatud	loodatakse	ei loodeta	loodeti	ei loodatud
kaetud	kaetakse	ei kaeta	kaeti	ei kaetud
jäetud	jäetakse	ei jäeta	jäeti	ei jäetud
tuntud	tuntakse	ei tunta	tunti	ei tuntud
kantud	kantakse	ei kanta	kanti	ei kantud
peetud	peetakse	ei peeta	peeti	ei peetud
veetud	veetakse	ei veeta	veeti	ei veetud
kuuldud	kuuldakse	ei kuulda	kuuldi	ei kuuldud
naerdud	naerdakse	ei naerda	naerdi	ei naerdud
õmmeldud	õmmeldakse	ei õmmelda	õmmeldi	ei õmmeldud
Erandlikud tegusõnad				
tehtud	tehakse	ei tehta	tehti	ei tehtud
nähtud	nähakse	ei nähta	nähti	ei nähtud
oldud	ollakse	ei olda	oldi	ei oldud
tuldud	tullakse	ei tulda	tuldi	ei tuldud
pandud	pannakse	ei panda	pandi	ei pandud
toodud	tuuakse	ei tooda	toodi	ei toodud
joodud	juuakse	ei jooda	joodi	ei joodud
söödud	süüakse	ei sööda	söödi	ei söödud
müüdud	müüakse	ei müüda	müüdi	ei müüdud
viidud	viiakse	ei viida	viidi	ei viidud
mindud	minnakse	ei minda	mindi	ei mindud

Täisminevik

Umbisikulise tegumoe täismineviku vorm moodustatakse järgmiselt:

abitegusõna *olema* kindla kõneviisi oleviku vorm (*on* või *ei ole*) + *tud*-kesksõna, nt

on elatud, ei ole elatud

on lauldud, ei ole lauldud

on söödud, ei ole söödud

Enneminevik

Umbisikulise tegumoe ennemineviku vorm moodustatakse järgmiselt:

abitegusõna *olema* kindla kõneviisi lihtmineviku vorm (*oli* või *ei olnud*+ *tud*-kesksõna, nt

oli elatud, ei olnud elatud

oli lauldud, ei olnud lauldud

oli söödud, ei olnud söödud

GRAMMATIKALISA 30

MINE-VORM

Kõigist tegusõnadest on võimalik moodustada *mine*-vorm (ehk teonimi).

mine-vorm moodustatakse *ma*-tegevusnimest, nt *hüppa/ma* – *hüppa/mine*.

mine-vorm on nimisõna ja käändub kõigis käänetes.

Kääne ja küsimus	<i>mine</i> -vorm	Näitelause
Nimetav <i>mis?</i>	hüppamine	Mulle meeldib langevarjuga hüppamine .
Omastav <i>mille?</i>	hüppamise	Langevarjuga hüppamise ajal oli mul hirm.
Osastav <i>mida?</i>	hüppamist	Ma armastan langevarjuga hüppamist .
Sisseütlev <i>millesse?</i>	hüppamisse	Ta suhtub langevarjuga hüppamisse ükskõikselt.
Seesütlev <i>milles?</i>	hüppamises	Ta ei näe langevarjuga hüppamises midagi erilist.
Seestütlev <i>millest?</i>	hüppamisest	Selles ajalehes kirjutatakse langevarjuga hüppamisest .
Alaleütlev <i>millele?</i>	hüppamisele	Mul kulub langevarjuga hüppamisele iga nädal mitu tundi.
Alalütlev <i>millel?</i>	hüppamisel	Langevarjuga hüppamisel on nii head kui halvad küljed.
Alaltütlev <i>millelt?</i>	hüppamiselt	Tabasin oma sõbranna langevarjuga hüppamiselt .
Saav <i>milleks?</i>	hüppamiseks	Langevarjuga hüppamiseks on vaja julgust.
Rajav <i>milleni?</i>	hüppamiseni	Treener ütles, et langevarjuga hüppamiseni läheb meil veel aega.
Olev <i>millena?</i>	hüppamisena	See spordiala paistab langevarjuga hüppamisena .
Ilmaütlev <i>milleta?</i>	hüppamiseta	Ma ei saa elada ilma langevarjuga hüppamiseta .
Kaasaütlev <i>millega?</i>	hüppamisega	Ma olen langevarjuga hüppamisega väga rahul.

GRAMMATIKALISA 31

MODAALVERBID SAAMA, VÕIMA, TOHTIMA, SUUTMA

Verb **saama** (*saan, saab*) tähendab, et midagi on võimalik teha, sest selleks on olemas vajalikud tingimused, nt *Ma saan kinno minna, sest mul on aega. Ma ei saa peole tulla, sest mul ei ole kingi.*

Verb **tohtima** (*tohin, tohib*) tähendab, et midagi on lubatud teha, nt *Siin tohib käia välisjalanõudega. Siin ei tohi suitsetada.*

Verbil **võima** (*võin, võib*) on mitu tähendust:

- 1) on *tohtima* sünonüüm, nt *Siin võib käia välisjalanõudega. Siin ei või suitsetada.*;
- 2) näitab, et tegevus on võimalik, sest tegija soovib seda teha, nt *Ma võin sind aidata.*;
- 3) näitab, et millegi juhtumine on tõenäoline, nt *Homme võib hakata vihma sadama.*

Verb **suutma** (*suudan, suudab*) tähendab, et tegijal on millegi tegemiseks jõudu (või tahtejõudu), nt *Ma suudan joosta kümme kilomeetrit järjest. Ma suudan olla terve päeva söömata.*

GRAMMATIKALISA 32

TEGEVUSE PÕHJUSTAMIST NÄITAVAD TEGUSÕNAD

Eesti keeles on palju sarnaseid tegusõnade paare, milles üks väljendab tegevust, mida keegi teeb ise, nt *Ma õpin eesti keelt* ja teine väljendab samalaadset tegevust, mida aga kutsub esile keegi teine, nt *Õpetaja õpetab mulle eesti keelt*. Teise rühma tegusõnad võib sel juhul ära tunda silbi *-ta* või *-da* või tähe *-t* järgi.

Teeb ise	Põhjustab teine tegija
Lilled kasvavad aias.	Aednik kasva/ta/b lilli.
Tund algab .	Õpetaja alus/ta/b tundi.
Töö löpeb .	Ma löpe/ta/n töö.
Haige joob vett.	Õde joo/da/b haigele vett.
Meie kool areneb .	Me aren/da/me oma kooli.

GRAMMATIKALISA 33

LIIKUMISVERBID

Sõna **minema** väljendab tavaliselt ühekordset liikumist rääkija asukohast eemale, nt *Ma lähen kooli*. Sõna *minema* nõuab küsimusi *kust?* ja/või *kuhu?*. NB! Sõna *minema* võib kasutada ka transpordivahendiga liikumise korral, nt *Ma lähen täna kooli autoga*.

Sõna **sõitma** väljendab liikumist transpordivahendiga, nt *Ma sõidan kodust kooli autoga*. Sõna *sõitma* nõuab küsimusi *kuhu?* ja/või *kust?*.

Sõna **käima** väljendab tavaliselt korduvat liikumist rääkijast eemale ja tagasi, nt *Ma käin koolis*. Sõna *käima* nõuab küsimust *kus?*. Sõna **käima** võib väljendada ka ühekordset liikumist rääkijast eemale ja tagasi, nt *Ma käisin poes ja ostsin süüa*.

NB! Sõna *käima* kasutatakse ka transpordivahendiga liikumise tähenduses (kui väljendatakse sõitu sihtpunkti ja tagasi), nt *Ma käisin puhkuse ajal Soomes*.

Sõna **tulema** väljendab ühekordset liikumist

- kuulaja suunas, nt *Ma tulen koju kell viis* öeldakse inimesele, kes ootab rääkijat kodus,
- rääkija suunas, nt *Millal sa koju tuled?*

Sõna **tulema** võib kasutada ka transpordivahendiga liikumise tähenduses, nt *Tulime Soomest tagasi laevaga*.

GRAMMATIKALISA 34

MAS-VORM, MAST-VORM, MATA-VORM

mas-vorm

mas-vorm moodustatakse järgmiselt: *ma*-infinitiiv + *-s*, nt *suusatama* + *-s* = *suusatamas*

mas-vorm kirjeldab tegevust, mis antud hetkel toimub või lähitulevikus toimub, nt

Ta on suusatamas = *ta suusatab praegu*.

Ma olen juba majast väljumast = *ma väljun kohe majast*.

Väga tihti esineb *mas-vorm* koos sõnaga *käima* ja väljendab siis mitmekordset tegevust, nt

Talvel käin mõnikord suusatamas.

Me armastame ujumas käia.

mast-vorm

mast-vorm moodustatakse järgmiselt: *ma*-infinitiiv + *-st*, nt *suusatama* + *-st* = *suusatamast*

mast-vormi kasutatakse

- et väljendada kuskilt tagasi tulemist, nt *Ta tuleb suusatamast kell kaks*.
- koos sõnadega *keelduma*, *keelama*, *takistama*, *hoiduma*, nt *Ta keeldub seda tegemast*.

mata-vorm

mata-vorm moodustatakse järgmiselt: *ma*-infinitiiv + *-ta, nt* *suusatama* + *-ta* = *suusatamata*

mata-vormi kasutatakse

- *tud*-kesksõna antonüümina, nt
loetud raamat – **lugemata** raamat; *raamat on loetud* – *raamat on lugemata*
- eituse väljendajana koos sõnadega *ilma, jätma, jääma, unustama, nt*
Ma ei saa elada ilma lugemata.
Ma jätsin kirja kirjutamata.

GRAMMATIKALISA 35

DES-VORM

des-vorm kirjeldab tavaliselt tegevust, mida tehakse mingi teise tegevusega samal ajal, nt *Telerit vaadates armastan ma kohvi juua. Kohvi juues armastan ma telerit vaadata.*

Mõned *des*-vormid on omandanud täiesti iseseisva tähenduse, nt *Minuga võrreldes oled sa väga töökas inimene. Ausalt öeldes ei tea ma isegi, mida tahan teha.*

des-vorm moodustatakse *da*-tegevusnimest.

Kui *da*-tegevusnime lõpus on *-da*, siis on *des*-vormi lõpus *-des*.

Kui *da*-tegevusnime lõpus on *-ta*, siis on *des*-vormi lõpus *-tes*.

Kui *da*-tegevusnime lõpus on *-a*, siis on *des*-vormi lõpus *-es*.

<i>da</i> -infinitiiv	<i>des</i> -vorm
lugeda	lugedes
rääkida	rääkides
öelda	öeldes
oodata	oodates
märgata	märgates

<i>da</i> -infinitiiv	<i>des</i> -vorm
süüa	süües
juua	juues
olla	olles
teha	tehes

GRAMMATIKALISA 36

VÕÖRNIMEDE KIRJUTAMINE

1. Võõrnimed kirjutatakse eesti keeles üldjuhul samamoodi nagu originaalis, nt *Jane Smith*.
2. Vene nimede kirjutamiseks ladina tähtedega on kasutusel mitmeid süsteeme. Eestis tuleb tegemist teha peamiselt nelja süsteemiga (esitatud internetilehekülje http://www.eki.ee/knab/tab_rula.htm alusel):
 - **eesti süsteem** (traditsiooniline vene nimede kirjutusviis Eestis, viimane versioon vastavalt valitsuse määrusele 1998. a);
 - **rahvusvaheline süsteem** (heaks kiidetud Nõukogude Liidu ettepanekul 1987. a kohanimede kirjutamiseks, kehtib ka tänapäeva Venemaal samas valdkonnas; Eestis soovitatud kasutada bibliokirjetes jm täpsust nõudvatel juhtudel. Vene nimega kodanik võib oma nime lasta fikseerida selle tähetabeli alusel);
 - **inglise süsteem** (praegu Venemaal kõige laiemalt kasutusel, sh uutes Vene välispassides);
 - **prantsuse süsteem** (kasutusel varem NL välispassides, hiljem Vene välispassides; selle järgi saadud nimekujusid kannab veel suur hulk Vene kodanikke Eestis).

Kõigis tabelites esitatakse ühtmoodi järgmisi tähti:

A	A	З	Z	M	M	P	R
Б	B	К	K	О	O	Т	T
В	V	Л	L	П	P	Ф	F
Д	D						

GRAMMATIKALISA

Erinevalt esitatakse järgmisi tähti ja täheühendeid:

Vene	Eesti süsteem	Rahvusvaheline süsteem	Inglise süsteem	Prantsuse süsteem
Г	G	G	G	G
	(g)	(g)	(g)	GU (e, u, b, э ees)
Багирев	Bagirev	Bagirev	Bagirev	Baguirev
Е	E	E	E	E
	JE (sõna algul, samuti vokaali, ъ ning ь-märgi järel)	(e)	YE (sõna algul, vokaali, ъ, ъ või ь järel)	(e)
Егор	Jegor	Egor	Yegor	Egor
Караев	Karajev	Karaev	Karayev	Karaev
Ё	JO	Ё	Ё	E
Москалёв	Moskaljov	Moskalëv	Moskalëv	Moskalev
	O (ж, ч, ш ja ч järel)	(ë)	YË (sõna algul, vokaali, ъ, ъ või ь järel)	(e)
Жёлтый	Žoltõi	Žëltyj	Zhëltyy	Jeltyi
Ёж	Jož	Ëž	Yëzh	Ej
Ж	Ž	Ž	ZH	J
Воронеж	Voronež	Voronež	Voronezh	Voronej
И	I	I	I	I
	J (sõna algul vokaali ees)	(i)	(i)	(i)
Иосиф	Jossif	Iosif	Iosif	Iossif
ий	i (kahe- ja enamasilbilise sõna lõpul)	(ij)	(iy)	i (nime lõpul)
Кленский	Klenski	Klenskij	Klenskiy	Klenski
Й	I	J	Y	I
Май	Mai	Maj	May	Mai
	J (sõna algul vokaali ees)	(j)	(y)	(i)
Йодное	Jodnoje	Jodnoe	Yodnoye	Iodnoe
кс	(ks)	(ks)	(ks)	x
Феликс	Feliks	Feliks	Feliks	Felix
Н	N	N	N	N
	(n)	(n)	(n)	NE (ин-лõpulistes perekonnanimes)
Минин	Minin	Minin	Minin	Minine
С	S	S	S	S
	SS (vokaalide vahel ja sõna lõpul vokaali järel (v. a liit-sõnalise järelkomponendi algul olev täht, mille võib asendada ühekordse vastega))	(s)	(s)	SS (vokaalide vahel)
Косиков	Kossikov	Kosikov	Kosikov	Kossikov

Новосельский	Novoselski	Novosel'skij	Novosel'skiy	Novosselski
Денис	Deniss	Denis	Denis	Denis
У	U	U	U	OU
Удугов	Udugov	Udugov	Udugov	Oudougov
Х	Н	Н	КН	КН
Харламов	Harlamov	Harlamov	Kharlamov	Kharlamov
	НН (<i>vokaalide vahel ja sõna lõpul vokaali järel (v. a liitsõnalise järelkomponendi algul olev täht, mille võib asendada ühekordse vastega)</i>)	(h)	(kh)	(kh)
Тихомиров	Tihhomirov	Tihomirov	Tikhomirov	Tikhomirov
Самоходов	Samohodov	Samohodov	Samokhodov	Samokhodov
Ц	ТС	С	ТС	ТС
Царица	Tsaritsa	Carica	Tsaritsa	Tsaritsa
Ч	ТŠ	Č	СН	ТСН
Чичагов	Tšitšagov	Čičagov	Chichagov	Tchitchagov
Ш	Š	Š	СН	СН
Шишов	Šišov	Šišov	Shishov	Chichov
Щ	ŠТŠ	ŠČ	СНСН	СНТСН
Щеглов	Štšeglov	Ščeglov	Shcheglov	Chtcheglov
Ъ	(jäab ära)	"	"	(jäab ära)
Разъездов	Razjezdov	Raz"ezdov	Raz"yezdov	Razezdov
Ы	Ŏ	Ÿ	Ÿ	Ÿ
Копылов	Kopŏlov	Kopylov	Kopylov	Kopylov
Ь	(jäab ära)	'	'	(jäab ära)
Игорь	Igor	Igor'	Igor'	Igor
	Ј (<i>u ees</i>)	(')	(')	І (<i>be-ga perekonnanimedes</i>)
Ильич	Iljitš	Il'ič	Il'ich	Ilitch
Васильев	Vassiljev	Vasil'ev	Vasil'yev	Vassiliev
Э	Е	È	Е	Е
Элистов	Elistov	Èlistov	Elistov	Elistov
Ю	ЈU	ЈU	YU	IOU
Горюнов	Gorjunov	Gorjunov	Goryunov	Goriounov
Я	ЈA	ЈA	YA	IA
Якимов	Jakimov	Jakimov	Yakimov	Iakimov
	А (<i>u järel eesnimedes (üksnes väljaspool dokumente ja teatmeteosed)</i>)	(ja)	(ya)	А (<i>u järel eesnimedes</i>)
Лидия	Lidija ~ *Lidia	Lidija	Lidiya	Lidia
Евгения	Jevgenija ~ *Jevgenia	Evgenija	Yevgeniya	Evguenia

Lisaks. Prantsuse transkriptsioonis antakse erandlikult edasi järgmisi eesnimedid: Александр = Alexander, Елизавета = Elisaveta, Ксения = Ksenia, Филипп = Philippe.

GRAMMATIKALISA 37

SIDENDID

Sidend	Näitelause
ja	Mul on palju sõpru ja ma arvan, et leian neid veelgi.
ning	Nädalavahetusel käin sõpradel külas ning mõnikord külastame ka mõnd klubi.
ega	Meie linnas pole korraldatud autovaba päeva ega ka ühtki muud taolist üritust.
või	Ma tahaksin proovida langevarjuga hüpata või õppida rulluiskudega sõitma.
aga	Ma õpin kutsekoolis, aga kavatsen pärast lõpetamist kõrgkoolis edasi õppida.
kuid	Eesti on väga ilus maa, kuid ma pole paljudes kaunites kohtades käinud.
vaid	Ma ei läinud reisile, vaid jäin koju.
et	Helistasin hädaabinumbrile, et teatada juhtunud õnnetusest.
kui	Arvutimänge mängin ma siis, kui olen töötegemisest väsinud.
sest	Suhtlen tihti oma kursusekaaslastega ka peale kooli, sest nad on nii toredad.
nagu	Ta nägi selline välja, nagu hakkaks kohe suusatama minema.
kuna	Ma sõidan palju jalgrattaga, kuna see on tervislik.
kuni	Ma harjutan rulluiskudega sõitmist, kuni selle selgeks saan.
kuigi	Õpin praegu kokaks, kuigi varem soovisin saada elektrikuks.
olgugi et	Tahan talvevaheajal sõita Otepäele, olgugi et ma ei oska hästi suusatada.
ehkki	Mul on palju sõpru, ehkki ma olen tagasihoidlik inimene.
juhul kui	Me sõidame nädalavahetusel suusatama, juhul kui on ilus talveilm.
järelikult	Mul on vaja endale auto osta, järelikult pean hakkama raha koguma.
muidu	Ma ei tohi tennis käimist lõpetada, muidu kaotan ruttu oma hea vormi.
see tähendab et	Ma õpin kutsekoolis, see tähendab et saan hea hariduse.
sest selle tulemusel	Ma olen kursusega rahul, sest selle tulemusel sooritasin eksami hästi.
sellele vaatamata et	Ma ei sooritanud eksamit, sellele vaatamata et käisin kursusel.